

NOȚIUNI GENERALE PRIVIND UNITATEA ȘI PLURALITATEA INFRAȚIUNILOR DE SPĂLARE A BANILOR

Papanaga Cristina,
doctorandă,
Universitatea de Stat din Moldova,
Departamentul Drept penal al Facultății de Drept a
Universității de Stat din Moldova

The article is dedicated to the analysis of the definition and legal nature of the unity and plurality of money laundering offenses. National and foreign legislation in this field are approached, using in this sense the comparative, deductive and analogical method.

Various practical examples from national and international jurisprudence were analyzed, involving the unity and plurality forms of money laundering offenses.

Finally, the most important recommendations were formulated for elucidating the instruments of interpretation and the regulators for the qualification of criminal actions, according to the provisions of 243 article of the Criminal Code of the Republic of Moldova, which will lead to the guidance of practitioners in the sense of their correct legal classification, thus directing the unitary application of the provisions of 243 article of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

Keywords: money laundering, continuous single offense, prolonged single offense, principal offense (predicate), concurrence of offenses, recidivism.

Spălarea banilor este un proces de convertire a banilor „murdari”, obiectivul căruia constă în ascunderea și mascarea existenței surselor și proprietății ilegale. Aceasta dă posibilitate de a cheltui banii fără a avea suspiciuni din partea organelor de drept despre activitatea infracțională. Spălarea banilor este un proces complicat care parcurge mai multe etape, implicând adesea mai multe persoane și/sau instituții.

În cadrul activităților infracționale, numerarul este principalul mijloc de schimb. Organizațiile criminale trebuie să convertească numerarul în forme mai ușor de mânuit și transferat. Pentru a desăvârși apoi schema de reciclare a banilor în scopul ascunderii adevăratei proveniențe și a dreptului de proprietate asupra profiturilor, veniturile trebuie să fie spălate, fără a lăsa nici o urmă detectabilă. Strategiile de spălare a banilor includ tranzacții care, prin volum, sunt foarte profitabile și deci atractive pentru instituțiile financiare legale. Spălarea

banilor orientează banii dintr-o economie ilegală și îi plasează în investiții binevenite în economia legală [1, p. 64-65].

Dacă ne referim la noțiunile de unitate și pluralitate, menționăm că acestea sunt folosite și în limbajul curent: o entitate pe care o evaluăm constituie o unitate dacă, raportând-o la o entitate de bază, conchidem că trăsăturile acesteia se regăsesc o singură dată în conținutul unității pe care o evaluăm. Există pluralitate atunci când ceea ce evaluăm constituie, dimpotrivă, în raport cu baza de evaluare, două sau mai multe unități, două sau mai multe entități.

Raționamentul este valabil în parte și în dreptul penal. Dacă trăsăturile esențiale ale infrațiunii - ca bază de evaluare - se regăsesc o singură dată în entitatea respectivă, atunci există o unitate de infrațiune. Dacă trăsăturile esențiale ale infrațiunii se regăsesc de mai multe ori în entitatea evaluată, atunci există o pluralitate de infrațiuni.

Opiniile unor autori reflectă realitatea doar într-o anumită măsură în cazul unei fapte penale, deoarece în conceptul de unitate de infrațiune literatura de specialitate cuprinde nu doar faptele penale concrete în conținutul cărora se regăsesc o singură dată trăsăturile esențiale ale infrațiunii, ci se amplifică mult acest concept, apropiindu-se de conceptul pluralității de infrațiuni.

Referindu-ne la unitatea legală de infrațiune, constatăm că, în practica legislativă și în jurisprudență, problematica unității legale de infrațiune ocupă un loc important prin consecințele pe care le atrage asupra răspunderii penale a subiectului activ, dar și prin diversificarea aspectelor sub care se înfățișează [2, p. 123-124].

Cert este faptul, că reieșind din prevederile dispoziției art. 28 al Codului penal al Republicii Moldova, rezultă două forme de unitate legală de infrațiune, și anume: infrațiunea continuă și infrațiunea prelungită.

Potrivit art. 28 din Codul penal al Republicii Moldova, *infrațiunea unică reprezintă o acțiune (inacțiune) sau un sistem de acțiuni (inacțiuni) care se califică conform dispoziției unei singure norme a legii penale.*

Conform prevederilor (1) și (2) art. 29 al Codului penal al RM, *se consideră infrațiune continuă fapta care se caracterizează prin săvârșirea neîntreruptă, timp nedeterminat, a activității infracționale. În cazul infrațiunii continue nu există pluralitate de infrațiuni; Infrațiunea continuă se consumă din momentul încetării activității infracționale sau datorită survenirii unor evenimente care împiedică această activitate.*

În sensul (1) și (2) art. 30 din Codul penal al RM, *se consideră infrațiune prelungită fapta săvârșită cu intenție unică, caracterizată prin două sau mai multe acțiuni infracționale identice, comise cu un singur scop, alcătuind în ansamblu*

o infrațiune; Infrațiunea prelungită se consumă din momentul săvârșirii ultimei acțiuni sau inacțiuni infraționale [3].

În pofida caracterului continuu și prelungit al spălării banilor, identificat prin prevederile de mai sus, totodată atestăm și caracterul corelativ al infrațiunii de spălare a banilor, care depinde de preexistența alteia (considerată infrațiune principală) și care, drept consecință, are o independență relativă sau o autonomie limitată (vreme foarte îndelungată, faptele corelative au fost caracterizate ca acte de complicitate posterioară; abia la începutul secolului al XX-lea, doctrina penală observând că nu poate exista complicitate la o faptă care deja s-a consumat și a recunoscut autonomia faptelor respective). Preexistența altei infrațiuni reprezintă, deci, situația premisă a infrațiunii de spălare a banilor, adică o condiție prealabilă, în lipsa căreia fapta nu mai constituie infrațiune. Această condiție nu este prevăzută explicit în dispoziția de incriminare, însă ea se poate lesne deduce din cerința, ca bunul care formează obiectul material al infrațiunii, să provină dintr-o altă infrațiune.

Pentru existența infrațiunii de spălare a banilor nu interesează nici faptul că autorul infrațiunii principale nu a fost identificat, nici că există o cauză care înlătură vinovăția acestuia sau răspunderea penală. Cu alte cuvinte, pentru existența infrațiunii de spălare a banilor ar trebui să fie suficient să se dovedească faptul că bunurile provin dintr-o faptă prevăzută de legea penală.

Aceasta deoarece, este importantă anume sursa (proveniența) ilicită a bunurilor – dobândite prin comiterea infrațiunii principale (predicat), care drept consecință, urmează a fi spălate.

Prin urmare, în legislația noastră, infrațiunea de spălare a banilor se poate reține numai dacă autorul infrațiunii principale a fost identificat și se dovedește că a acționat cu vinovăție, iar fapta sa este suficient de gravă pentru a justifica aplicarea unei pedepse (nu este necesar ca el să fie tras efectiv la răspundere).

Aceasta deoarece, dacă valoarea bunurilor, obținute ilegal prin săvârșirea infrațiunii principale, nu atinge pragul minimal prevăzut, rezultă că fapta dată nu poate atrage răspunderea penală, conform gradului prejudiciabil comis, ci se reține în baza răspunderii contravenționale.

Pentru existența infrațiunii de spălare a banilor este, de asemenea, lipsită de relevanță împrejurarea că bunul nu provine direct de la infractor (autor sau alt participant la infrațiunea principală), ci i-a fost remis autorului de un alt spălător de bani ori chiar de un intermediar de bună credință; infrațiunea de spălare a banilor subzistă indiferent prin câte mâini a trecut bunul, dacă autorul cunoaște adevărata proveniență a acestuia.

În sfârșit, pentru ca infrațiunea de spălare a banilor să existe poate fi lipsită de relevanță și împrejurarea că infrațiunea principală s-a săvârșit în străinătate, dacă și în măsura în care, prin convenții internaționale, statul și-a asumat obligația să nu țină cont de acest aspect (așa se prevede, de pildă, în art. 6 din Convenția de la Strasbourg) [4, p. 111-112].

Având în vedere cele menționate mai sus, continuăm cu analiza ipotezei, când săvârșirea a două sau a mai multor acțiuni, ar constitui o infrațiune prelungită. De exemplu, persoana, în scopul legalizării veniturilor obținute pe căi ilegale, achiziționează un imobil având intenția de a-l realiza ulterior. În acest caz, actul cumpărării cu cel al înstrăinării constituie o singură infrațiune. La fel, infrațiune unică va fi și fapta subiectului care schimbă sau divizează o sumă mare de bani, obținută pe cale infracțională, în părți sau sume mai mici și o spală prin diverse organizații. Aceste fapte vor constitui o unitate infracțională sub forma infrațiunii prelungite, adică persoana săvârșește la diferite intervale de timp, dar într-o realizare a unei rezoluții unice, acțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul spălării banilor, cu atât mai mult că aceste acțiuni nu sunt decât niște etape, faze ale infrațiunii finale.

Deci, este dificil a face o deosebire între aceste categorii de infrațiune doar după numărul de acte necesare pentru constituirea spălării banilor, fiindcă trebuie să se mai țină cont și de modul în care ele s-au succedat în timp, adică de intervalele ce le separă, precum și de caracterul, mai mult sau mai puțin sistematic [5, p. 154-155].

Trebuie recunoscut faptul, că în funcție de modul în care actul de executare este îndeplinit, infrațiunea continuă poate fi permanentă sau succesivă. Împărțirea infrațiunilor în permanentă și succesivă este importantă, deoarece orice întrerupere în cazul infrațiunilor permanente au valoarea epuizării infrațiunii, iar reluarea activității infracționale înseamnă săvârșirea unei noi infrațiuni continue.

Infrațiunea continuă este compatibilă cu întreruperile, atâta timp cât aceste întreruperi fac parte în mod natural din modul în care este comisă infrațiunea. Dacă există o infrațiune continuă, aceasta va continua să îndeplinească cerința existenței atâta timp cât întreruperea este firească, iar extinderea activității necesită intervenția infractorului.

Spre deosebire de infrațiunea continuă succesivă, infrațiunea continuă permanentă este incompatibilă cu orice fel de întrerupere. În cazul unei întreruperi, există o infrațiune continuă epuizată și, dacă persoana reia activitatea, va exista o infrațiune constând în mai multe infrațiuni, aspect continuu. Caracteristica dominantă a infrațiunii continue permanente este continuarea

activității infracționale, și autorul nu ar trebui să aibă o intervenție directă pentru a extinde activitatea infracțională. De regulă, o infracțiune continuă este succesivă atunci când sunt îndeplinite două realități, pe de o parte, există o prelungire necesară în timp, care trebuie să depășească durata unui moment, atâta timp cât este suficient pentru infracțiuni simple, de exemplu, și, pe de altă parte, succesivitatea nu funcționează automat, dar este necesară intervenția infractorului [6, p. 279-280].

În concluzie conchidem, că sub imperiul aceleiași intenții infracționale, dacă cele săvârșite de făptuitor se referă la două sau la mai multe din modalitățile nominalizate la alin. (1) art. 243 CP RM, nu suntem în prezența unui concurs de infracțiuni, iar unitatea infracțională rămâne neștirbită.

În acest sens, aducem un exemplu de caz, în care nu s-a ținut cont de faptul că circumstanța agravantă consemnată la lit. b) alin. (3) art. 243 CP RM este atașabilă infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 243 CP RM, presupunând modalitatea normativă specificată la litera d). Mai exact, trei persoane au fost condamnate conform alin. (5) art. 42 și lit. b) alin. (3) art. 243 CP RM. Prin acțiunile lor, acestea au comis acordarea de asistență, ajutor în vederea comiterii tănuirii și deghizării informației privind natura, originea, mișcarea și apartenența de mijloace bănești în proporții deosebit de mari, provenite din săvârșirea de infracțiuni [7, p. 125].

Exemplul identificat mai sus determină excluderea referirii la alin. (5) art. 42 CP RM la aplicarea prevederii de la lit. d) alin. (1) art. 243 CP RM. Aceasta deoarece, vom fi în prezența așa-numitei “complicități calificate”, care se asimilează faptei autorului infracțiunii.

Or, în cazul complicității la infracțiunea de spălare a banilor, caracterizată prin mai multe modalități normative, respectiv intenția infracțională fiind aceeași, nu vom fi în prezența concursului de infracțiuni, ci în prezența unității de infracțiune; în cazul dat, prevăzută la lit. b) alin. (3) art. 243 CP RM.

În contextul delimitării concursului de infracțiuni de infracțiunea unică prelungită, în doctrină, pe bună dreptate, se opinează că în cazul unității infracționale nu trebuie de aplicat regulile de calificare referitoare la pluralitatea de infracțiuni, prin divizarea activității infracționale în episoade și acordarea fiecăruia din acestea a unei aprecieri juridice distinct. Nu formează concurs de infracțiuni elementele unei infracțiuni unice prelungite. Episoadele ce formează infracțiunea prelungită, separat nu au importanță la calificare, deoarece acestea constituie doar etape în realizarea intenției unice infracționale a făptuitorului. Pentru infracțiunea prelungită este caracteristică prezența la făptuitor a unei intenții unice în raport cu toate episoadele infracționale. Din contra, în cazul

concursului de infrațiuni, lipsește unitatea intenției infracționale care ar cuprinde toate acțiunile infracționale.

În conformitate cu prevederile alin. (1) art. 33 din Codul penal al RM, se consideră concurs de infrațiuni săvârșirea de către o persoană a două sau mai multor infrațiuni dacă persoana nu a fost condamnată definitiv pentru vreuna din ele și dacă nu a expirat termenul de prescripție de tragere la răspundere penală, cu excepția cazurilor când săvârșirea a două sau mai multor infrațiuni este prevăzută în articolele părții speciale a prezentului cod în calitate de circumstanță care agravează pedeapsa.

În linii generale, la diferențierea unității legale de pluralitatea de infrațiuni, urmează a fi evaluată măsura în care norma de incriminare poate sau nu să încorporeze în sine conținutul unei singure componente de infracțiune. Dacă acțiunea sau sistemul de acțiuni cad sub incidența unei singure norme de incriminare, formând un singur conținut de infracțiune, vom avea de față o infracțiune unică și viceversa, dacă acțiunii sau setului de acțiuni îi sunt incidente două sau mai multe norme de incriminare, va putea fi identificată o pluralitate de infracțiuni [8, p. 37, 42].

V. Stati statuează că printre infracțiunile, care presupun săvârșirea în prealabil a unei alte infracțiuni, se numără infracțiunile prevăzute la art. 199 „Dobândirea sau comercializarea bunurilor despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală” și art. 243 „Spălarea banilor” din Codul penal al Republicii Moldova.

Astfel, nota distinctivă a infracțiunilor specificate la art. 199 și 243 CP RM constă în aceea că ele formează întotdeauna o conexitate cronologică cu infracțiunea care a fost săvârșită anterior, urmare a căreia au fost obținute bunurile care reprezintă obiectul material sau imaterial al infracțiunilor prevăzute la art. 199 și 243 CP RM. Astfel, deși sunt infracțiuni autonome, infracțiunile specificate la art. 199 și 243 CP RM au ca situație-premisă săvârșirea unei alte infracțiuni, din care provin bunurile care constituie obiectul material sau imaterial al infracțiunilor prevăzute la art. 199 și 243 CP RM. Condiționarea existenței acestor infracțiuni de săvârșirea anterioară a unei alte infracțiuni, din care provin bunurile respective, le caracterizează pe acestea ca fiind infracțiuni corelative. Prin aceasta, infracțiunile specificate la art. 199 CP RM se aseamănă cu infracțiunile prevăzute la art. 243 CP RM [9, p. 98].

Cu alte cuvinte, se poate atesta foarte frecvent concursul real/ideal de infracțiuni în cazul faptei de dobândire sau comercializare a bunurilor despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală, și respectiv în cazul faptei de spălare a banilor, acestea aflându-se într-o permanentă conexitate cronologică cu infracțiunea predicat.

Nu putem nega opinia doctrinarului, după care, corelativitatea și secundaritatea sunt caracteristici atât ale infrațiunilor specificate la art. 199 CP RM, cât și ale infrațiunilor prevăzute la art. 243 CP RM.

La fel, și autoarea C. Bogdan opinează vis a vis de existența concursului cu infrațiunea de spălare a banilor. Cercetătoarea a abordat și partea practică a cercetării, menționând următoarele motivări ale instanțelor judecătorești: “dacă activitățile de spălare sunt săvârșite de terțe persoane, faptele acestora vor constitui o infrațiune autonomă (delictum subsequens) corelativă; dacă fapta de spălare a banilor va fi comisă chiar de autorul infrațiunii principale, această infrațiune va fi reținută în concurs real cu infrațiunea principală, în acest caz va exista un concurs subsequens” [10, p. 7].

Suntem în totalitate de acord cu opinia autorului, că în dependență de modalitățile normative ale infrațiunii spălării banilor, trebuie să căutăm răspunsul la întrebarea dacă în sarcina autorului infrațiunii predicat din care provin fondurile ilicite supuse reciclării poate fi reținută, în concurs, fie real - context în care ne întrebăm oare despre ce conexitate este vorba - fie ideal cu infrațiunea de spălare a banilor.

Dacă e să ne referim la altă formă a pluralității de infrațiuni, statuăm că recidiva este o formă a pluralității de infrațiuni care constă în săvârșirea de către o persoană a unei infrațiuni după ce a fost condamnată definitiv la o pedeapsă privativă de libertate pentru o altă infrațiune și până la reabilitarea sau împlinirea termenului de reabilitare.

Mecanismul de sancționare presupune două etape succesive; în prima etapă se stabilește pedeapsa pentru infrațiunea săvârșită din nou, fără a ține seama de recidiva postcondamnată, iar în a doua etapă pedeapsa stabilită pentru noua infrațiune se adaugă la pedeapsa anterioară neexecutată ori la restul rămas neexecutat din aceasta, pedeapsa rezultantă putând depăși maximumul general al închisorii, dar nu poate fi mai mare decât totalul pedepselor care intră în componența termenilor recidivei.

Pentru ipoteza în care termenul al doilea al recidivei este alcătuit dintr-un concurs de infrațiuni, a fost stabilit un algoritm de aplicare a pedepsei diferit de cel anterior, aplicându-se mai întâi dispozițiile referitoare la concurs și apoi cele incidente în cazul recidivei. Acest tratament este aplicabil chiar dacă numai una dintre infrațiunile concurente se află în stare de recidivă, restul fiind în pluralitate intermediară, deoarece calitatea de recidivist trebuie să atragă tratamentul specific acestei forme de pluralitate. În același timp, tratamentul sancționator propus este mai puțin sever decât cel care ar rezulta din aplicarea mai întâi a dispozițiilor privind recidiva sau pluralitatea intermediară pentru

fiecare infrațiune în parte și apoi regulile referitoare la concursul de infrațiuni [11, p. 135, 137-138].

În sensul alin. (1) art. 34 al Codului penal al RM, *se consideră recidivă comiterea cu intenție a uneia sau mai multor infrațiuni de o persoană cu antecedente penale pentru o infrațiune săvârșită cu intenție.*

Comparativ, Codul penal român, în dispozițiile art. 37 și 40², „nu definește recidiva în general, ci definește diferite forme ale recidivei”. Cum legiuitorul Codului penal nu a definit în mod expres recidiva, ci s-a mulțumit doar să precizeze diferitele ei modalități, i-a revenit doctrinei rolul de a da o definiție recidivei, care să însoțească și să completeze instituția recidivei, reglementată de Codul penal și disciplinată ca atare în doctrina dreptului penal.

În urma unui exercițiu de analiză, cercetare și studiu, doctrinara E. G. Simionescu a achiesat la următoarea definiție a recidivei, ca fiind „o formă a pluralității de infrațiuni, care constă din săvârșirea din nou a unei infrațiuni de către o persoană care a fost condamnată definitiv pentru o altă infrațiune” [12, p. 184].

În opinia doctrinarilor V. Stati și S. Brînză, în cazul recidivei, se conturează următoarele două caracteristici de bază: 1) recidiva este acel tip al pluralității de infrațiuni, în a cărei prezență se poate vorbi despre infraționalitatea profesională; 2) doar recidiva postexecutorie, spre deosebire de recidiva postcondamnatore, denotă consecvența orientării antisociale a făptuitorului [13, p. 68].

Așadar, suntem de acord cu autorii, care statuează că recidiva, ca tip al pluralității de infrațiuni prevăzut la art. 34 CP RM, este luată în considerație de către legiuitor în procesul de prevenire și combatere a infraționalității profesionale.

Esențială este poziția autoarei D. Vasilo, care abordează influențele criminogene internaționale, indicând că odată cu declararea independenței Republicii Moldova, cu dezvoltarea relațiilor internaționale, transparența hotarelor Republicii Moldova, simplificarea procedurii și posibilității de emigrare în țările înalt dezvoltate, criminalitatea a obținut și ea caracter transnațional. Au fost create organizații criminale recidiviste, ce includeau cetățeni ai diferitor state, au fost împrumutate noi posibilități și metode de comitere a infrațiunilor (prin Internet; infrațiuni legate de cardurile bancare; spălarea banilor prin transferarea lor peste hotare; traficul de droguri etc.) [14, p. 109].

În concluzie, conchidem că delimitarea corectă a pluralității de infrațiuni de unitatea infrațională are relevanță pentru identificarea instituției infrațiuni în limitele normativului penal, fundamentând o încadrare juridică corectă a activităților infraționale, mai ales a celor cu caracter complex.

După cum se afirmă în doctrină, importanța unei diferențieri precise a unității de infrațiune de pluralitatea de infracțiuni reiese din faptul că stabilirea în mod greșit a trăsăturilor ce caracterizează unitatea de infrațiune poate duce la considerarea unei activități infracționale unice drept o pluralitate de infracțiuni sau viceversa.

În același timp, trebuie să recunoaștem că delimitarea dintre instituțiile menționate este importantă pentru aplicarea corectă și a altor instituții juridice, cum ar fi: pedeapsa, aplicarea legii penale mai favorabile, soluționarea conflictelor de legi în timp și spațiu, cauzele care înlătură caracterul penal al faptei sau răspunderea penală a făptuitorului, curgerea termenului de prescripție.

Așadar, în doctrina penală s-a statuat că principalul criteriu în baza căruia poate fi delimitată pluralitatea de unitatea infracțională de formele pluralității de infracțiuni este reprezentat de conținutul infracțiunii sau componența de infrațiune.

Referințe:

1. DAVID, M. Economia subterană și spălarea banilor – studiu criminologic. Teză de doctor în drept, Chișinău, 2006, 180 p.
2. HRITCU, C. Conceptul de unitate legală de infrațiune. Definiția unității legale de infrațiune, tipuri de unitate legală de infrațiune, p. 123-144.
3. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195.
4. TURCU, M. A. Dezvoltarea criminalității orientate spre profit. Spălarea banilor. Revista de investigare a criminalității, Ediție specială, Universul Juridic, Anul VI, Nr. 1, 2013 p. 111-116.
5. MUTU-STRULEA, M. Analiza juridico-penală a spălării banilor. Chișinău: CEP USM, 2006, 192 p.
6. MANEA, T., DRAGOȘ, L. I. The Continuing Offence in the Context of the New Penal Code. Conferința Internațională de Drept, Studii Europene și Relații Internaționale VI, p. 278-287.
7. BRÎNZA, S., STATI, V. Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, 1300 p.
8. MARTIN, D., COPEȚCHI, S. Calificarea concursului de infracțiuni. În: Revista Națională de Drept, Nr. 2, 2015, p. 37-43.
9. STATI, V. Raportul dintre infracțiunile, prevăzute la art. 199 din Codul Penal, și infracțiunile specificate la art. 243 din Codul Penal. În: Conferința științifică internațională „Perspectivele și Problemele

- Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu”, Volumul I, 7 iunie 2017, Cahul, p. 98-101.
10. BOGDAN, C. Rezumatul tezei de doctorat *Incriminarea, prevenirea și combaterea spălării banilor provenind din activități de crimă organizată potrivit reglementărilor interne și internaționale*, București, 2009, 31 p.
 11. CORAȘ, L. Considerații teoretice și practice referitoare la recidivă, p. 134-146.
 12. SIMIONESCU, E.G. Reflecții asupra formelor recidivei persoanei fizice în concepția noului cod penal. În: *Analele Universității “Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice*, Nr. 1/2011, p. 183-202.
 13. BRÎNZĂ, S., STATI, S. Considerente de natură politico-penală în vederea abolirii instituției de repetare a infracțiunii. În: *Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova*, 2007, nr. 6, p. 60-72.
 14. VASILOI, D. *Pericolul social al crimei și consecințele criminalității*. Teză de doctorat în drept, Chișinău, 2018, 206 p.

